

نگاهی نو به فضیلت ماه رجب در آینه پیغامی حیرت‌انگیز

اثر فضیلت ماه رجب در بازگشت انسان به خویشتن و شروعی دوباره

فضیلت ماه رجب آن قدر عظیم است که وقتی مردم در روز قیامت از هم جدا می‌شوند و افراد در گروه‌های مختلف دسته‌بندی می‌شوند، گروه خاصی را با عزت و احترام در گروه رجبیون از سایرین جدا می‌کنند. این مسئله نشان‌دهنده عظمت عجیب و فضیلت ماه رجب است.

ماه رجب یکی از سه ماه حرام است، که پیامبر (صلی‌الله‌علیه‌وآله) و اهل بیت (علیه‌السلام) آن را بسیار عزیز می‌شمردند و سفارشات ویژه‌ای برای آن داشته‌اند. رجب نزد علما و عرفای اهل سلوک جایگاه ویژه‌ای دارد و از آن به عنوان سکوی پرتاب به سمت آسمان یاد می‌کنند. آنها معتقدند قدرت رجب در تهذیب و پاک‌سازی نفس انسان از رمضان هم قوی‌تر است و شدیداً به مراقبت و محاسبه نفس در این ماه تأکید دارند.

فضیلت ماه رجب قابل وصف نیست، اما کسب بهشت و دوری از جهنم، برآورده شدن حاجات و پاک شدن از گناهان از ویژگی‌های عام این ماه است. اگر بخواهیم از دریچه‌ای نو و با ذره‌بینی دقیق‌تر به باطن ماه رجب بپردازیم، می‌بینیم که رجب بهانه‌ای برای بازگشت انسان سردرگم و فراری در دنیا به آغوش خداوند است. خداوند در این ماه تمام حریم‌ها و محدوده‌ها و قوانین عبد و معبودی را برمی‌دارد و خودش هم‌نشین انسان می‌شود، تا انسان در گرمی این آغوش مهربان به خود بیاید و به فطرت خود برگردد.

اوج رحمانیت و رحیمیت خاص خداوند را می‌توانیم در این ماه ببینیم و باید خود را به هر قیمتی به بزم رجب برسانیم، تا از نعمت‌ها و موهبت‌های استثنایی آن بی‌نصیب نمانیم. از مهم‌ترین اعمال رجب عبادت همراه با تأمل و توجه، روزه و توسل به اهل بیت (علیهم‌السلام)، استغفار فراوان و تفکر است. تمامی این اعمال فقط به شرطی می‌توانند نجات‌دهنده انسان باشند، که حقیقتاً سبک‌زندگی، انتخاب‌ها و ارتباطات انسان را به سمت خدا و اهل بیت (علیهم‌السلام) هدایت کنند. تنها در این صورت می‌توانیم از [رجم](#)

[قدرت‌مند و سازنده رجب](#) استفاده کنیم و شعبان و رمضان سازنده و سرنوشت‌سازی برای خودمان رقم بزنیم.

از خصوصیات ویژه و مهم‌ترین فضایل ماه رجب پیغامی خاص و شورانگیز برای انسان است، محتوای این پیغام آن‌قدر حیرت‌انگیز است، که با تفکر و تأمل روی آن می‌شود تمام خطاهای رفته و پل‌های خراب‌شده را از نو ساخت و مثل نوزادی تازه متولدشده از نو شروع کرد. خداوند چه پیغامی را به مدت سی شب در ماه رجب توسط ملک داعی به انسان مخابره می‌کند؟ بندبند و فرازبه‌فراز این دعا بیان‌گر دعوت معشوقی مهربان و بی‌مثل است، که برای پاک کردن بنده‌اش از زشتی‌ها به هر ریسمانی چنگ می‌زند. در این مقاله رحمت و غفران خدا و فضیلت ماه رجب را در آینه پیغام خدا بررسی می‌کنیم.

عاشقانه‌ای به نام رجب

با این‌که خداوند رحمان است و رحمتش همیشه متوجه بندگان است، اما داستان فضیلت ماه رجب فرق می‌کند. خدا در رجب بندگانش را به شروعی جدید و یک رفاقت و شرافت دعوت می‌کند.

رجب ماهی استثنائی است و مهم‌ترین کار ما در رجب این است که قضاوت‌مان را در مورد ارتباط با خدا تغییر بدهیم، اما قضاوت در چه موردی؟ گاهی ما از اوضاع درون‌مان خبر داریم و از گناهان و خراب‌کاری‌های معنوی‌مان دردمندیم. مسئله این است که در این ماه باید تمام دیدگاه‌های منفی را دور بریزیم و همه چیز را فراموش کنیم. قضاوت در این مکان و این زمان کار ما نیست، چون خدا به ما حرمت گذاشته و نادیده گرفته و اجازه ورود به ماه رجب را به ما داده است. دقیق‌ترین حس در رجب این است که قدردان فرصتی باشیم که خدا به ما عنایت کرده و فرصت مجددی برای شروع یک رابطه عاشقانه و پر از انس، امید و شادی به ما داده است. بخش جذاب و قابل تأمل فضیلت ماه رجب آن است که رحمت خدا در این ماه عام است و فقط مختص مؤمنین و مسلمانان نیست. رجب ماهی حرام است و حتی جنگ با کفار هم در آن ممنوع است. خدا در این ماه حتی با دشمنانش هم در صلح است و به آنها توجهی محبت‌آمیز دارد.

خدا در این ماه با رویی باز با ما روبه‌رو شده و ماهش را با مغفرت شروع کرده و جشنش را با آمرزش کامل آغاز کرده است. او ما را مثل نوزادی تازه متولد شده به این ماه وارد می‌کند و طوری با گذشته ما کاری ندارد، که انگار با بنده جدیدی روبه‌رو شده است.

حریم رجب حریم یک بهشت زیباست. هر قدر هم وجود انسان پر از آتش جهنم و تاریکی باشد، رجب خنک است و آتش‌ها و خشونت‌ها را به صلح و نور و آرامش تبدیل می‌کند. گفتیم فضیلت ماه رجب آن‌را به یک رَجْمِ قدرتمند تبدیل کرده است. یک رجم زمانی قوی که اگر خودمان را به‌درستی در این رجم قرار بدهیم، می‌توانیم سال‌ها جلو بیفتیم و پرشی از تاریکی به سمت نور داشته باشیم.

نکته مهم آن است که سه ماه رجب، شعبان و رمضان ارتباط وجودی مستقیمی با ظرفیت نفس انسان دارند و کاملاً از هم اثر می‌پذیرند. همان‌طور که قدرت پرورشی و رشددهندگی رجب چندین برابر سایر ماه‌هاست، نفس انسان هم در رجب از گنجایش خاصی برخوردار می‌شود و قدرت و سرعت رشد و دریافتش چندبرابر می‌شود. حال و هوای انسان، قدرت انسان، شوق انسان و آمادگی رشد و پرش معنوی انسان در این سه ماه برای خروج از تاریکی‌ها و ورود به نور بسیار بیشتر از سایر اوقات است. پس باید قدر این فرصت را بدانیم و آن‌را به راحتی حیف و میل نکنیم. باید برای دریافت خیرات و برکت‌های این ماه آمادگی پیدا کنیم و بعضی فعالیت‌های روزمره و کم‌اهمیت‌تر را در این ماه کم کنیم و برنامه روزانه‌مان را تغییر بدهیم. عرفا معتقدند عمده وقت‌مان را در ماه رجب باید به عبادت، انس و خلوت با خدا اختصاص بدهیم. حتی بزرگان می‌گویند پژوهش‌ها و درس و بحث‌های علمی را هم باید کمتر کرد و در خلوت با خدا، خود را پیدا کرد. فضیلت ماه رجب این ماه را به ماه‌عسلی شیرین بین انسان و خداوند تبدیل کرده است.

پیغامی عظیم بر دوش فرشته جارچی رجب

در بیان فضیلت ماه رجب همین بس که خداوند در این ماه فرشته‌ای را در آسمان هفتم مأمور رساندن پیغام مهمی به بشر کرده است. این فرشته ملک داعی، فرشته دعوت‌کننده یا ملک جارچی نام دارد. این که خداوند فرشته مأمور را در آسمان هفتم قرار داده، حامل پیغام مهمی برای ماست. این آسمان بالاترین آسمان است، که بر همه آسمان‌ها احاطه کامل دارد و مختص جایگاه حقیقت محمدیه (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) است. ملک داعی از آسمان هفتم که نزدیک‌ترین آسمان به خداست، در هر شب ماه رجب تا صبح بندگان را صدا می‌زند.

ما نباید از این فرشته غافل باشیم. کسانی که اندک توجهی داشته باشند، تغییر احوالی بر اثر ندای مداوم این فرشته در خود احساس می‌کنند. حس متفاوت دل و ارتباط راحت‌تر و شیرین‌تر با غیب در این ماه، به دلیل الهامات این فرشته دعوت‌کننده است.

خداوند این سفیر پاک و معصوم را از نزدیک‌ترین آسمان به خود مأمور می‌کند، که تمام انسان‌ها را به انس و مهمانی رجبیه با خدا دعوت کند. باید خیلی به این مسئله فکر کنیم که خدا با چه تشریفاتی هر شب تا صبح در حال دعوت ما توسط ملکی مقرب است. این جاست که معنای احترام و شرافت و کرامت انسانی را متوجه می‌شویم. این فرشته فریاد می‌زند:

- طوبی للذاکرین؛ خوشا به حال ذاکرین.

انجام هر کاری در عالم به نیرو نیازمند است و تا نیرویی نباشد، انجام آن کار ممکن نیست. مثلاً راه‌رفتن و غذا خوردن و تمام امورات زندگی ما به نیرو نیاز دارند. ذکر هم به چنین نیرویی نیاز دارد و هیچ‌کس نمی‌تواند بدون دعوت و اجازه از آسمان ذکر بگوید. باید نیروی الهی اجازه بدهد، که ذکر از دورن ما بجوشد و به زبان و عمل ما جاری شود. تفکر به دعاها و رجبیه و [باطن ليله الرغائب](#) هم درهای فهم غیب را به روی ما باز می‌کند و این مسئله نشان‌دهنده فضیلت ماه رجب است.

ذکر خدا شرافت دارد و خود خداوند شخصاً این شرافت را به شخص ذاکر عطا کرده است. خدا به آن بنده اجازه داده که با او هم‌نشین شود. شاید بندگان در طول عمرشان اعمال صالح زیادی انجام داده باشند، اما هیچ‌کدام از آنها در آخرت به اندازه کسانی که با خدا نشست و برخاست داشته‌اند، کرامت ندارند.

- طوبی للطائعين؛ خوشا به حال اطاعت‌کنندگان.

ما برای آنکه در رشته‌ای متخصص شویم، لازم است سال‌ها بندگی و شاگردی استاد متخصص آن رشته را به جان بخریم. اگر کسی بخواهد ورزشکار، پزشک، هنرمند یا مهندس خوب و کاربردی بشود، حاضر است سال‌ها از مربی‌اش اطاعت کند و دستورات او را به‌دقت اجرا کند. متأسفانه ما ذلت بندگی و تمرین در مقابل هر استادی غیر از خدا را می‌پذیریم. خداوند ربّ و

مربی و پرورش دهنده ماست. او می‌داند ما بر چه اساس و اصولی باید پرورش پیدا کنیم، تا به شباهت با او و کمال برسیم، اما ما عبد هر کسی می‌شویم، غیر از خدا.

خداوند کمال مطلق و مطلوب است و ما به‌عنوان بنده نیاز داریم که شبیه او شویم. راه این شباهت هم فقط اطاعت از دستورات اوست. چموشی و تنبلی و بی‌حوصلگی در این وادی راه ندارد. اما ما مقابل هیچ استادی به اندازه خدا مقاومت نمی‌کنیم. عبارت «طوبی للطائین» پر از معناست. خوش‌به‌حال کسی که بدون مقاومت و پوست‌کلفتی، بدون تنبلی، بی‌حوصلگی و لجبازی خدا را اطاعت می‌کند. خوش‌به‌حال کسی که دستور خدا را می‌شنود و چشم می‌گوید و کار را تمام می‌کند.

• أنا جلیس من جالسني؛ من هم‌نشین هر کسی هستم، که هم‌نشین من باشد.

فضیلت ماه رجب انسان خاک‌نشین را به عرش برده و هم‌نشین خداوند می‌کند. متأسفانه ما معنی خیلی چیزها را در این دنیا نمی‌فهمیم و در عالم دیگر که پرده‌ها از جلوی چشم‌مان کنار رفتند، تازه حسرت‌های مان شروع می‌شوند. آن‌جاست که برای گنج‌هایی که مفت و ارزان از دست دادیم، نادم و پشیمان می‌شویم. چه چیزی در دنیا بالاتر از هم‌نشینی با خدا بود، که ما آن‌را تاخت زدیم؟ اصلاً معنای هم‌نشینی را می‌دانیم؟ ما در زندگی با افراد بسیاری نزدیک و صمیمی هستیم، اما هم‌نشینی فرق می‌کند و مخصوص فضای خصوصی است. فضیلت ماه رجب به‌قدری است که خداوند تمام حد و حدودها را برداشته و ما را برای رفاقت با خودش صدا می‌زند. اگر آرامش، قدرت و نشاط می‌خواهیم، باید آن‌را از کسی طلب کنیم، که اعتبار و آرامش ذاتاً به او تعلق دارد و آن‌را از کسی قرض نگرفته است.

وقتی ارتباط، خلوت و آمد و شد با منشأ وجودمان نداشته باشیم، محتاج و اسیر توجه و نگاه تحقیرآمیز دیگران می‌شویم و دنبال اصلاح روابطمان با دیگران می‌رویم؛ در صورتی که ریشه تمام مشکلات ما آن است که خدا را به راستی در زندگی خود نداریم و ارتباطمان با غیب مشکل دارد، اگر به دنبال شاه‌کلیدی برای حل یک‌جا و کامل تمام مشکلات هستیم، باید بدانیم

نیاز نیست به صورت تک به تک و جداگانه به دنبال حل این مسائل باشیم. راه چاره تمام این معضلات اصلاح ارتباط و خلوت عاشقانه خودمان با خداست^۱. بخش عمده این درمان را می‌توانیم در هم‌نشینی‌های مان با او به دست بیاوریم.

• الشهر شهرى و العبد عبدى و الرحمه رحمتى؛ ماه ماه من است و بنده بنده من و رحمت رحمت من است. شاید هیچ فرازی به این اندازه نتواند فضیلت ماه رجب را برای ما روشن کند. گفتیم رجب یک رحم زمانی فوق‌العاده است و اگر بر ما بدمد، هرگز بدبخت و شقی نخواهیم شد. کسانی که فنون ترجمه زبان عربی را می‌دانند، می‌توانند در میان فرازهای ادعیه رجب به رموز بزرگی از فضیلت ماه رجب برسند. خداوند غفران و رحمتش را با جمله‌ای تکان‌دهنده بیان می‌کند و می‌گوید آسمان باز شده و رحمت و نعمت بر سر شما می‌ریزد و سرازیر می‌شود^۲.

• فمن دعانى هذا الشهر أجبتة و من سألنى أعطيته؛ هر کس صدایم کند جوابش را می‌دهم و هر خواسته‌ای داشته باشد، عطا می‌کنم.

در بعضی روایات آمده که خداوند صدای بعضی بنده‌ها و حاجات‌شان را نمی‌شنود. بعضی بنده‌ها خواسته‌های غیرمنطقی و حساب‌نشده‌ای دارند و خدا آنها را اجابت نمی‌کند، اما در رجب این‌طور نیست. در بیان فضیلت ماه رجب همین بس که خدا تمام قیده‌ها و واسطه‌ها را برداشته و قیمت عجیبی به بنده‌اش داده است. خدا در این فراز با رحمت خالص آغوش باز کرده و برای استجاب دعا هیچ حصار و مانع و تبصره‌ای لحاظ نکرده است.

^۱ امیرالمؤمنین (علیه السلام): «مَنْ أَسْلَحَ فِيمَا بَيْنَهُ وَ بَيْنَ اللَّهِ أَسْلَحَ اللَّهُ فِيمَا بَيْنَهُ وَ بَيْنَ النَّاسِ؛ هر کس رابطه اش را با خدا اصلاح کند، خداوند رابطه او را با مردم اصلاح خواهد نمود.» / نهج البلاغه.

حکمت 423

^۲ سوره نوح، آیه 11

• و من استهدانی هدیته؛ هرکس از من هدایت بخواهد، او را هدایت می‌کنم.
هرکدام از ما سرگردانی و تشویش‌های فراوانی در زندگی داریم. سردرگمی در زمینه‌های مختلف مادی و معنوی مثل مسائل مالی، ارتباطات، شغل، تحصیل، ازدواج، سلامتی و حتی سردرگمی‌های معنوی و قلبی. خداوند با فضیلت ماه رجب برای کسی که در هر زمینه‌ای از او هدایت، کنترل و مدیریت می‌خواهد، نور و روشنی می‌فرستد و راه را به او نشان می‌دهد.

• و جعلت هذا الشهر حبلاً بيني و بين عبادي فمن اعتصم به وصل إلي؛ این ماه را ریسمان بین خودم و بندهام قرار دادم. هرکس به آن چنگ بزند، به من می‌رسد.

فضیلت ماه رجب آن قدر رفیع است، که کار، زحمت و تلاش ما را برای برزخ و قیامت جلو می‌اندازد. رجب همان طنابی است که خداوند به انتهای چاه تاریک دنیا که به آن گرفتار شده‌ایم، می‌اندازد و می‌توانیم به کمک آن نجات پیدا کنیم. گاهی حسرت و ترس از اینکه خودمان را با گناه کبیره و سبک زندگی غلط به ته چاه جهنم انداخته‌ایم، بی‌چاره‌مان می‌کند. میان این گرفتاری و عذا و قهر با اهل آسمان، ناگهان خدا طنابی می‌اندازد و آن قدر قشنگ و مأنوس و بدون درد ما را بالا می‌کشد، که خودمان هم فراموش می‌کنیم، سال‌ها چه بودیم و چه کردیم.

همه ما تجربه کرده‌ایم که خداوند بارها واسطه‌هایی برای نجات ما می‌فرستد. گاهی اهل بیت (علیهم‌السلام) گاهی یک شهید، گاهی استاد، گاهی رفیق و گاهی خانواده واسطه‌های خدا برای نجات ما از سقوط می‌شوند، اما شیرین‌ترین قصه رجب آن است که خدا شخصاً طناب را برای ما رها می‌کند و ما را از قعر جهنم دنیا و آخرت نجات می‌دهد. اصلاً انگار خدا جلال و جبروتش را کناری گذاشته و شخصاً از عرش به میدان آمده تا خیال بنده‌اش را همه‌جانبه از حمایت و رحمتش راحت کند. این است فضیلت ماه رجب.

ای کاش ما هم عاشقانه‌خوانی بلد بودیم و سواد درک این نامه عاشقانه را داشتیم. خداوند در این نامه با الفاظ مختلف از حمایت و اجابت و پشت‌گرمی‌اش برای ما سخن می‌گوید. او به ملک داعی دستور می‌دهد سی شب این پیغام را برای بندگان

تکرار کند. با یک حساب سرانگشتی ریاضی می‌بینیم که خدا 660 مرتبه در رجب برای انسان تکرار می‌کند که من کنارت هستم.

استغفار، اکسیر ماه رجب است.

در فراز زیبایی «یا غافر من استغفرنی» با چهره‌ای حیرت‌انگیز از خدا برخوردار می‌کنیم. صفت عَفُو با غافر متفاوت است. در طلب عفو از خدا می‌خواهیم که از ما بگذرد، اما در طلب مغفرت نه تنها از خدا می‌خواهیم گناهان ما را ندیده بگیرد، بلکه می‌خواهیم از ما روبرنگرداند و قهر نباشد.

دل‌رباترین و حساب‌شده‌ترین فضیلت ماه رجب، نوع استغفار این ماه است، ذکر معمول و روزمره استغفار «استغفر الله ربی و اتوب الیه» است، اما در استغفارهای ماه رجب کلمه «ربی» برداشته می‌شود و به «استغفر الله و اسئله التوبه» تبدیل می‌شود. در اینجا قید مربی بودن و پرورش‌دهندگی خدا برداشته می‌شود و فقط از منظر عشق و محبت به این بازگشتن پرداخته می‌شود.

عبارت «اسئله التوبه» در این دعا بسیار مهم و پرمفهوم است و باید به آن توجه ویژه داشته باشیم. این عبارت به این معناست که من با تمام جانم به سمت تو و خانواده آسمانی ام برمی‌گردم. می‌خواهم هوس‌ها و سبک‌زندگی‌ام را مثل آنها بهشتی کنم. فضیلت ماه رجب چنان است که مثل بیماری سرطانی که پزشک برای جراحی تومورش به او وقت جراحی داده، خدا هم در این ماه به ما فرصت جراحی غده‌های نفسانی‌مان را روی سجاده داده است. خداوند در این فراز استثناء قائل نشده و فرموده هر کسی هر مانعی داشته باشد و از من بخواهد آن را رفع کنم، موانع را برای او برمی‌دارم.

استغفار شاه‌کلیدی است، که تمام موانع دنیایی و اخروی را برمی‌دارد و تمام نعمت‌ها و رحمت‌های دنیایی و اخروی را جذب می‌کند. استغفار همان ناجی خیرخواهی است که در هر کدام از بخش‌های وجودی‌مان به مشکل بربخوریم، آن‌را رفع می‌کند. اصلاً غفار یعنی خدا پاک‌کنی به بندگان هدیه داده و فرموده هر جا خطا کردید، سریع آن‌را پاک کنید. جالب است که اگر بنده از این پاک‌کن استفاده نکند، خدا ناراحت هم می‌شود.

شاید این‌طور فکر کنیم که ما گناه خاصی نداریم که مجبور به استغفار باشیم، مثلاً ما که اهل دزدی و چشم‌چرانی و زنا نیستیم، استغفار به چه کار ما می‌آید؟ اتفاقاً استغفار مثل نورافکنی قوی عمل می‌کند، که به درون ما می‌تابد و ما را با بخش مهمی از حقایق وجودمان مواجه می‌کند، ما هم گناهکاریم، گناه که فقط تن‌فروشی و اختلاس و کلاه‌برداری نیست. بزرگ‌ترین گناه این است که ما از جنس خدا و اهل‌بیت (علیهم‌السلام) آفریده شده‌ایم، اما پس از سال‌ها هنوز به عالم غیب راهی نداریم و درهای آسمان به روی ما بسته است. چه گناهی بالاتر از آنکه قلب ما قفل است و ما هنوز از مواجه شدن با خودمان و مرگ وحشت داریم. گناه ما آن است که آن قدر به خودمان نپرداخته‌ایم، که حتی از خلوت دونفره بین خودمان و خدا گریزانیم. گناه ما همان فحش‌های باطنی هستند، که اصلاً به چشم ما نمی‌آیند و حساب‌شان نمی‌کنیم. همان گناهایی که باید در خلوت خصوصی‌مان با خدا بر سر سجادهٔ رجبیه پیدایشان کنیم و غفران و جبرانشان را از خدا بخواهیم.

کلیدی‌ترین رمز رجب آن است که بدانیم خداوند عبد می‌خواهد، نه عابد. اگر صرفاً به عبادت مشغول شویم، اما از حقیقت خودمان و ریشهٔ وجودمان در خانوادهٔ آسمانی‌مان سردرنیاوریم، بعد از رجب باز هم به همان جهنم همیشگی برمی‌گردیم. ما باید بندگی و تسلیم را در رجب تمرین کنیم و بیاموزیم، نه عبادت‌های پوچ و طولانی و بدون تفکر را. اگر معتقدیم راه رسیدن به خدا صرفاً عبادت جسم است، خوب است بیشتر به سرگذشت عابدان و زاهدانی مثل [ابن‌ملجم](#) و [شمر](#) و [معاویه](#) در تاریخ فکر کنیم.